

Opinia do Projektu ustawy o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (UD 570)

I. Opis sytuacji problemowej

Zgodnie ze wskazaniem Ministerstwa Zdrowia, projekt ustawy o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych ma na celu wprowadzenie do systemu prawnego przepisów regulujących w sposób kompleksowy wykonywanie zawodu ratownika medycznego, utworzenie ram prawnych dla działania samorządu ratowników medycznych oraz zasad odpowiedzialności zawodowej ratowników medycznych.

Z uwagi na brak w chwili obecnej elektronicznego rejestru ratowników medycznych nie ma możliwości precyzyjnego ustalenia liczby osób uprawnionych do wykonywania tego zawodu. Wydaje się zasadne oszacowanie całkowitej liczby ratowników medycznych na poziomie ok. 25 000.

Ratownicy medyczni w większości są zatrudnieni w jednostkach systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne, w szpitalnych oddziałach ratunkowych oraz zespołach ratownictwa medycznego. Wykonują oni pracę pod presją czasu, w warunkach zagrożenia życia i zdrowia ludzkiego. Znaczenie roli ratowników medycznych w sektorze ochrony zdrowia oraz ich wpływ na bezpieczeństwo pacjentów powinny, zdaniem Projektodawcy, przekładać się na dbałość państwa o zapewnienie odpowiednich kwalifikacji osób przystępujących do wykonywania tego zawodu, jak również ciągłe podnoszenie kwalifikacji osób już go wykonujących, stworzenie warunków reprezentacji interesów tego środowiska zawodowego, sprawowania nadzoru nad jakością wykonywania zawodu przez ratowników medycznych oraz prowadzenia rejestru osób wykonujących ten zawód.

Projektowana ustawa zawiera przepisy regulujące w sposób kompleksowy wykonywanie zawodu ratownika medycznego, w szczególności wymagane uprawnienia kwalifikacyjne, zasady uzyskiwania prawa wykonywania zawodu ratownika medycznego, zasady wykonywania tego zawodu, organizacji kształcenia przed i podyplomowego oraz ponoszenia odpowiedzialności zawodowej, jak również utworzenia samorządu ratowników medycznych.

Praktyka stosowania dotychczasowych regulacji dotyczących wykonywania zawodu ratownika medycznego, zawartych w ustawie o PRM doprowadziła do uznania przez Projektodawcę, że dla rozwoju zawodu ratownika medycznego koniecznym jest stworzenie możliwości, jakie daje utworzenie samorządu zawodowego oraz zebranie w jednej ustawie przepisów o największym znaczeniu dla funkcjonowania tego zawodu, z uwagi na jego rolę w systemie ochrony zdrowia. Projektowana regulacja wprowadza do systemu prawnego przepisy powołujące samorząd zawodowy ratowników medycznych i regulujące jego organizację, tak jak to ma miejsce w przypadku innych zawodów medycznych jak: lekarze, lekarze dentyści, pielęgniarki, położne, farmaceuci, diagnosty laboratoryjni i fizjoterapeuci.

Zgodnie z przepisami projektu ustawy, do zadań samorządu zawodowego będzie należało między innymi:

- 1) sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu ratownika medycznego;
- 2) przyznawanie prawa wykonywania zawodu oraz uznawanie kwalifikacji ratowników medycznych, będących obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, zamierzających wykonywać zawód ratownika medycznego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) zawieszanie i pozbawianie prawa wykonywania zawodu oraz ograniczanie w wykonywaniu zawodu;
- 4) prowadzenie postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej ratowników medycznych;
- 5) prowadzenie postępowania w przedmiocie niezdolności do wykonywania zawodu ratownika medycznego;

- 6) reprezentowanie ratowników medycznych oraz ochrona ich interesów zawodowych;
- 7) działanie na rzecz stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez ratowników medycznych;
- 8) udział w ustalaniu oraz aktualizacji standardów i wytycznych w ratownictwie medycznym;
- 9) edukacja zdrowotna i promocja zdrowia;
- 10) prowadzenie rejestru ratowników medycznych oraz rejestru ratowników medycznych tymczasowo i okazjonalnie wykonujących zawód;
- 11) nadzór nad doskonaleniem zawodowym ratowników medycznych.

Samorząd zawodowy będzie zorganizowany w ramach struktury ogólnokrajowej w Krajowej Izbie Ratowników Medycznych. Przynależność do samorządu będzie obowiązkowa. Nadzór nad samorządem będzie sprawował minister właściwy do spraw zdrowia.

Projektowana ustawa zawiera przepisy dotyczące kształcenia przeddyplomowego ratowników medycznych, które są zawarte w obowiązującej ustawie o PRM. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, które zostały także przeniesione do ustawy o zawodzie ratownika medycznego i samorządzie ratowników medycznych prawo wykonywania zawodu ratownika medycznego będą posiadały osoby, na zasadzie praw nabytych, które ukończyły publiczną lub niepubliczną szkołę policealną o uprawnieniach szkoły publicznej i uzyskały tytuł zawodowy ratownika medycznego lub ukończyły studia wyższe na kierunku (specjalności) ratownictwo medyczne i uzyskały tytuł zawodowy licencjata lub magistra na tym kierunku (specjalności) lub studia wyższe na kierunku studiów związanym z kształceniem w zakresie ratownictwa medycznego i uzyskały tytuł zawodowy licencjata.

Prowadzenie kształcenia w oparciu o jednolite standardy kształcenia pozwoli na zachowanie wysokiej jakości kształcenia i prowadzenie ujednoliconego kształcenia przywołującego absolwentów do wykonywania zawodu ratownika medycznego.

W celu zapewnienia ratownikom medycznym możliwości realizacji ustawowego obowiązku doskonalenia zawodowego, ustawa zapewnia im prawo do 6 dni płatnego urlopu szkoleniowego rocznie.

Projektowana ustawa wprowadza również instytucję jawnego rejestru pozwalającego na identyfikację ratownika medycznego i określenie jego kwalifikacji. Wykonywanie zawodu ratownika medycznego będzie możliwe po uzyskaniu prawa wykonywania zawodu ratownika medycznego oraz uzyskaniu wpisu do rejestru ratowników medycznych. Prawo wykonywania zawodu będzie wydawała Krajowa Rada Ratowników Medycznych, będąca organem samorządu ratowników medycznych.

Ważnym elementem projektowanej ustawy, wywierającym wpływ na bezpieczeństwo pacjenta jest stworzenie także możliwości skutecznego pociągnięcia do odpowiedzialności zawodowej osoby wykonującej zawód ratownika medycznego w przypadku nienależytego lub nierzetelnego przestrzegania obowiązku wykonywania czynności zawodowych zgodnie z określonymi w ustawie zasadami wykonywania zawodu ratownika medycznego oraz zasadami etyki zawodowej, do których określenia będzie uprawniony samorząd ratowników medycznych.

Przewidywanym przez Projektodawcę efektem wprowadzenia przedmiotowych rozwiązań będzie zintegrowanie środowiska zawodowego, samodzielność w określaniu potrzeb i dalszego rozwoju tego zawodu, efektywniejsza współpraca z tym środowiskiem zawodowym, sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu ratownika medycznego. W efekcie długofalowym projektowana regulacja ma się przełożyć na poprawę jakości udzielania świadczeń zdrowotnych przez ratowników medycznych, a co za tym bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów.

II. Opis zastosowanych metod zbierania danych i informacji

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Główne metody zbierania danych i informacji opierały się na:

1. Analizie desk research: artykułów w prasie specjalistycznej, Ocen Skutków Regulacji, stron www: administracji publicznej i samorządowej, portali tematycznych, wypowiedziach oraz treści materiałów eksperckich z obszaru ochrony zdrowia.
2. Ankietyzacji przedstawicieli organizacji pacjenckich, m.in. poprzez Platformę Konsultacji stworzoną w ramach projektu „Lepsze prawo w ochronie zdrowia” (wyniki przedstawiono poniżej),
3. Wywiadów bezpośrednich lub telefonicznych z ekspertami, przedstawicielami administracji publicznej z obszaru ochrony zdrowia oraz reprezentantami organizacji pacjenckich.

III. Zestawienie opinii przedstawicieli organizacji pacjenckich

Konsultacje/ankietowanie na Platformie Konsultacji prowadzone były w postaci zestawu pytań zamkniętych. Poniżej zaprezentowano wyniki procesu konsultacji jakie zostały przeprowadzone:

1. Czy Pani/Pana zdaniem obecny system ratownictw medycznego działa wystarczająco efektywnie aby zapewnić bezpieczeństwo pacjentów?

Warianty odpowiedzi	Ilość	Procent udzielonych odpowiedzi
Tak	2	
Nie	6	
Nie mam zdania	2	

2. Czy Pani/Pana zdaniem ratownicy medyczni powinni być wynagradzani na poziomie porównywalnym z przeciętnym wynagrodzeniem pielęgniarek i położnych?

Warianty odpowiedzi	Ilość	Procent udzielonych odpowiedzi
Tak	5	
Nie	1	
Nie mam zdania	4	

3. Czy Pani/Pana zdaniem system ratownictwa medycznego powinien obejmować również podmioty prywatne?

Warianty odpowiedzi	Ilość	Procent udzielonych odpowiedzi
Tak	4	
Nie	3	
Nie mam zdania	3	

4. Czy Pani/Pana zdaniem zasilenie finansowe samorządu ratowników medycznych jedynie w drodze samofinansowania będzie wystarczająca aby zapewnić wyższą niż obecnie jakość świadczeń ratownictwa medycznego?

Warianty odpowiedzi	Ilość	Procent udzielonych odpowiedzi
Tak	3	
Nie	5	
Nie mam zdania	2	

5. Czy Pani/Pana zdaniem informacje dotyczące obowiązków ratowników medycznych w kontakcie z pacjentem są dostępne dla pacjentów w stopniu wystarczającym?

Warianty odpowiedzi	Ilość	Procent udzielonych odpowiedzi
Tak	1	

Nie	6
Nie mam zdania	3

Odpowiedzi uzyskane podczas konsultacji zostały wzięte pod uwagę przy przygotowaniu opinii Federacji Pacjentów Polskich.

IV. Opinia Federacji Pacjentów Polskich

Brak sprawnego funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego stanowi jeden z głównych problemów wskazywanych przez środowiska pacjenckie. Według licznych doniesień, w karetkach i na oddziałach ratunkowych szpitali zaczyna brakować już nie tylko lekarzy, ale i ratowników medycznych. Niewielu lekarzy chce podejmować się trudnej pracy w ratownictwie. Ratownicy chętniej zatrudniają się na oddziałach szpitalnych niż do służby w karetce. Ratownicy odchodzą do szpitali bo tam mogą lepiej zarobić. Coraz częściej przekwalifikowują się na lepiej płatny zawód pielęgniarstwa. Ratownicy chętniej podejmują pracę w szpitalach bo mogą liczyć tam na wynagrodzenie o 20 proc. większe niż w karetkach. Stąd wielu ratowników przekwalifikuje się na pielęgniarzy.

Ponadto, stacje ratownictwa mają coraz więcej problemów z obsadą załóg ambulansów. Jeszcze do niedawna twierdzono, że ratowników jest za dużo. W 2016 r. minister zdrowia zmienił rozporządzenie w sprawie medycznych czynności ratunkowych i znacznie poszerzył ich kompetencje. Odtąd ratownicy mogą zatrudniać się w szpitalach i tam świadczyć pomoc medyczną. Dodatkowo, od ok. trzech lat lista leków jakie mogą podawać pacjentowi znacznie się wydłużyła i pacjenci mogą zaobserwować ratowników podających na oddziale szpitalnym kroplówkę. Wcześniej mogła to robić tylko pielęgniarka, a możliwości ratownika ograniczały się do udzielania pierwszej pomocy pacjentowi i oczekiwania na przyście lekarza.

Środowiska pacjenckie bardzo krytycznie oceniają powyższy stan i wnioskuje o szybkie uregulowanie lub wyrównanie dysproporcji pomiędzy warunkami zatrudnienia ratowników medycznych i pielęgniarek.

Należy również zgodzić się z poglądem części środowisk ratowników medycznych, iż jednym z powodów złej sytuacji w systemie ratownictwa jest fakt, że od kiedy pogotowia ratunkowe zostały praktycznie zmonopolizowane przez państwo – występuje więcej problemów z obsadami kadrowymi, ponieważ zniknęła konkurencja w podnoszeniu jakości i racjonalizacji kosztów ratownictwa medycznego.

Utworzenie samorządu zawodowego ratowników medycznych od lat było jednym z głównych ich postulatów. Jednak projektowana w ustawie działalność samorządu ma być finansowana jedynie ze składek członkowskich i opłat związanych z postępowaniem w sprawie wpisu do rejestru ratowników medycznych, z dochodów z innych źródeł, w szczególności z dotacji, subwencji, darowizn i spadków oraz z prowadzonej działalności gospodarczej. Podkreślenia wymaga, że przepisy ustawy nie przewidują możliwości finansowania z budżetu państwa działalności samorządu. Wobec powyższego należy stwierdzić, że niezwykle trudne będzie dla samorządu ratownictwa medycznego stałe pozyskanie funduszy wystarczających do wypełnienia stosunkowo długiej listy zadań, jakie Projektodawca postawił przed samorządem do wykonania. Projektodawca kwestię zasad prowadzenia gospodarki finansowej pozostawił samorządowi wskazując z jednej strony zadania a z drugiej jedynie potencjalne źródła uzyskania środków finansowych na ten cel, jednak samego finansowania nie zabezpieczając.

Zdaniem środowiska pacjenckiego, aby w pełni zapewnić wykonywanie przez samorząd postawionych zadań, niezbędne będzie wyasygnowanie przynajmniej części niezbędnych funduszy ze źródeł budżetu państwa. Jedynie wtedy podejmowane działania będą miały szansę podnieść jakość udzielanych przez ratowników świadczeń zdrowotnych, a w efekcie proces ten będzie miał przełożenie na liczbę i profesjonalność zatrudnionych w podmiotach lecni-

czych ratowników medycznych, a tym samym skutkować będzie wyższym poziomem bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli.

W projektowanej regulacji określa się również prawa i obowiązki ratowników medycznych, spośród których ważne z punktu widzenia pacjentów są następujące:

- 1) prawo wglądu ratownika do dokumentacji medycznej oraz do uzyskania od lekarza, felczera, pielęgniarki, położnej informacji o stanie zdrowia pacjenta, rozpoznaniu, proponowanych metodach diagnostycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych, zapobiegawczych i dających się przewidzieć następstwach podejmowanych działań, w zakresie niezbędnym do udzielanych przez siebie świadczeń zdrowotnych;
- 2) obowiązek wykonywania zleceń z dokumentacji medycznej;
- 3) obowiązek dokumentowania świadczeń zdrowotnych w karcie indywidualnej ratownika medycznego;
- 4) obowiązek informowania pacjenta o jego prawach zgodnie z przepisami ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta;
- 5) obowiązek udzielania pacjentowi lub jego przedstawicielowi ustawowemu albo osobie wskazanej przez pacjenta informacji o stanie zdrowia pacjenta, w zakresie związanym z podejmowaniem medycznych czynności ratunkowych w podstawowym zespole ratownictwa medycznego;
- 6) obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu;
- 7) prawo, po dokonaniu oceny stanu pacjenta, nie podejmowania lub odstąpienia od medycznych czynności ratunkowych albo udzielania świadczeń zdrowotnych, jeżeli nie spowoduje to niebezpieczeństwa utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia.

Wskazany powyżej pakiet obowiązków ratownika medycznego powinien zostać włączony do szerokiej kampanii informacyjno-edukacyjnej skierowanej do środowisk pacjenckich.

Opinię przygotował:

Witold Michałek

Ekspert Projektu

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

